

Učiteljevo govorjenje naj bode mirno, gladko, spodbudno, živo in po okoliščinah tudi navdušeno. Kar človek sam čuti, to najde tudi preje pot do srca drugih. Ako je učitelj mlačen, ako mu je poduk muka, postanejo učenci pospani, zevajoči in šola jim postane deveta briga. Da pa učitelj more vedno dobro disponiran biti, treba mu je trdnega zdravja in povoljnih privatnih razmer. Njegov duh mora biti v šoli vedno veder in bister. Pri družih poslih človek dušno bolezen zataji, a v šoli nikdar ne popolnoma.

Ako še konečno pomislimo, da izvira morebiti tudi lahkomišljenost, ki ima v življenju mnogokrat jako občutne nasledke, tudi iz tega, da je bil človek v mladosti pri posameznih rečeh in dogodkih premalo pazen, nas bode tehtni pomen pazljivosti pri podučevanju nam izročene mladine še bolje spodbujal v težavnem poklicu.

Perva odgoja otrokova.

(Spisal Jos. Ciperle.)

Vvod.

Namen sledečega spisa je, kakor kaže že napis, podati starišem nekatere nauke, kako jim je ravnati z otroki v onem času, v katerem so izročeni izključno le njihovim skerbem: t. j. opisati odgojo otrokovo od rojstva do sedmega leta njegove starosti.

Mlado drevo se lahko zravná, a staro se vlomi. Ni vse eno, kaki so vtisi, koje prejema otrok v prvem času bivanja na zemlji; ni vse eno, kako se ravna ta čas z njim. Za vse življenje je prva odgoja odločilnega pomena.

Naj ne mislijo stariši, da v prvih letih ne razume otrok še ničesa. Ta izgovor se čuje sto- in stokrat na dan. Ne mislimo tudi, da se bode dalo popraviti v poznejšem času to, kar smo pokvarili na njem v začetku njegovega življenja. Staro drevo se ne da vpogniti.

Pomislimo le še, koliko preglavice delajo starišem samim otroške napake, ktere jim je vcepila slaba odgoja. In stariši sami mi bodo gotovo hvaležni, ako jih opozorim na te napake, ter jih posvarim, naj v prihodnje bolje pazijo, da si jih ne privadijo otroci.

Dovolj vvoda, prestopimo k stvari sami.

1.

Življenjepisi slavnih mož se začenjajo prerado tako-le: „Zagledal je luč belega dne i. t. d.“

Kaj se pravi neki to? Ali je bila morda ta luč kaka posebna dobrota za novorojenega slavnega moža?

Odrasli ljubimo luč; a novorojencu ni nobenemu prav po všeči. Vsak se zjoka, kedar jo zagleda prvič.

In to pervo jokanje so vporabili takoj naši pesniki. Jeli so peti milo-glasne pesni o tej luči. In kaj so nam zapeli? Staro pesen, da je svet solzna dolina, da ta glasovita luč belega dné vzbudi v sercu novorojencu nekako predčutje onih britkosti, ktere ga čakajo tu, i. t. d. — Pesniki znajo govoriti k sercu, če jim tudi vse ne gre iz serca. In glej! našli so dosti vernih sentimentalnih dušic na zemlji, ki jim verujejo to bedarijo, ter jo trobijo na vse kriplje vsacemu, kateri jih poslušati hoče.

Te misli se pač lepó beró v pesnih; a za navadno prozo so vendar malo previsoke. Mi skromni prozajisti verjamemo le to, kar se nam dokáže; a pesniki nam niso še dokazali ničesa. Njim moramo verjeti kar takó. Če ti poje pesnik: „Meni serce stoka in poka“, — verjeti mu moraš, če ne, si človek brez — občutka.

Vendar mi neobčutljivi prozajisti vemo marsikaj. Znano nam je prvič, da dete ne prinese niti ene misli na svet. Znano nam je drugič tudi, da iz misli izvirajo občutki. Vzemimo en izgled. Ako se n. pr. izmislimo na svojo mladost, kako smo bili v nji srečni, zadovoljni, gotovo smo pri teh mislih neskončno veseli, in veselje ni nič drugega, nego prijeten občutek. Drugače nam je pri serci, ako se spominjamo smerti starišev, dražih prijateljev; oj, takrat smo zelo žalostni. In žalost je tudi občutek, — vendar jako neprijeten.

Kako je bilo mogoče tedaj poetom prisoditi novorojencu to žalostno predčutje, da je zemlja solzna dolina, to mi ni jasno.

Le pomislimo, kako nepopolen, kako slaboten pride otrok na svet. Njegovo oko ni vajeno prenašati te glasovite luči belega dné. In to je prvi vzrok njegovega jokú.

In drugi vzrok je mraz. Otrok po rojstvu sicer še nima nobenega občutka v serci, zato ga ima toliko več v koži. Kako mehka, tenka in nežna je njegova kožica! Mraz mu je. Le urno ž njim pod odejo, odtegni luč njegovim očem, gotovo bode nehal jokati, in solzna dolina je pri kraji.

Kaj je vendar sploh vzrok otrokovemu joku? Otrok se joka prvič vselej, kedar je lačen ali žejen. In vtolaži se, kedar se nasiti ali napoji. A ne mislimo, da je malemu otroku vedno lakota in žeja vir njegovih solzá. Matere ne ravnajo prav, ako gredó pri vsakem joku pitat ali napajat otroka. Mislimo si n. pr. ta slučaj. Dete jame na enkrat po noči plakati. Mati stopi k njemu, ter ga hoče podojiti. A otrok ne mara tega, in še bolj vpije in plaka. Kaj stori mati? Dvigne ga iz posteljice, ter ga nosi po sobi, začnè mu celó peti; a otrok se ne vtolaži. Kaj je neki to? se vprašuje mati. Kaj drugega, nego bolan je otrok, hajdi po zdravnika.

A tu je ves drug vzrok njegovemu joku. Zgodilo se otroku ni nič drugega, nego samo razkril se je po noči; in vsled tega ga zebe. In mati ga je vzela iz posteljice, ter ga nosila po sobi. Oj, tu mu je še bolj mraz, in še bolj se joka. Drugi vzrok je tedaj mraz.

Še je dovolj vzrokov. Kolikrat se pripeti otroku, da se onesnaži, kolikrat zadene po naključji s kakim udom ob posteljico. On je slaboten, mehok, in solze ga oblijó kmalu, saj so one v prvem času edino sredstvo, da se sporazumeva s svojo okolico. S solzami nas prosi, s solzami nam toži svoje telesne bolesti.

Ali serčnih ran, — kakor pojó pesniki, — ne razodeva dete nikdar s solzami, saj jih tudi nima. Bog pomagaj, vsaj novorojenca pustimo v miru ž njimi.

Vernimo se spet k oni glasoviti luči. Kakor smo videli, je novorojencu jako zoperna. Zato ne pustimo mu je gledati. Soba, v kateri biva dete, bi morala biti vedno malo mračna. A od dné do dné naj bi se spuščalo malo več svetlobe do njega. Na to se vse premalo gleda. Okó je vendar le poglavitna stvar na človeku. A matere se bolj brigajo za to, kako bodo nališpale otroka, da ga bode vse gledalo; a na to, ali bode mogel on vse videti, — na to se pazi vse premalo.

A.

Jožef Žemlja.

Iliria
Vstaja, izdiha:
Kdo kliče na dan?

Oj! vitez dobrotni — bil je V. Vodnik, kateri je klical na dan učence svoje kranjske, ilirske, slovénke, kateri je na delo budil vse svoje rojake. Med poslušnimi slove i Jožef Žemlja.

Rodil se je Žemlja 10. febr. 1805 na Breznici; učil se je v Ljubljani; l. 1829 duhoven posvečen je služil na pr. za kaplana v Žužemberku in v Toplicah na Dolenjskem, bil nekaj let farni namestnik ali vikarij v Ambružu v okraju Novomeškem, naposled malo v Ovsišču poleg Kranja, kjer je umerl 15. sept. 1843.

Rojak Fr. Prešernov je ž njim vred popevati jel l. 1827 — toda skromno le še učenec Metelkov, prej dr. Jak. Zupanov, Ravnikarjev — vendar popolnoma v njihovem smislu, hvaležen jim za prejete nauke na pr. v Metelčici:

Zahvala
učencim slovenskiga jezika.

Helenci, Rimljani
Naj prvi slové,
Svoj jezik mogočni
Široko zglasé.

Kdor kol' moderjanov
Njih pisma je bral,
Duh pevskiga uma
Je njega navdal.